

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По правило тежестта на доказване в гражданското съдопроизводство се носи от страната, която търси защита на правата си, т.е. от ищеца или възискателя, според случая.

В някои изключителни случаи тежестта на доказване може да бъде прехвърлена върху ответника. Типичен пример за такова прехвърляне на тежестта на доказване е ситуация, в която е заведен иск за небрежност и е доказано, че ищецът няма и не е имало как да получи информация за обстоятелствата, при които е настъпил нещастният случай или при които вредите са причинени от предмет, който е бил под изключителния контрол на ответника, и те са свързани с неполагането от страна на ответника на дължимата грижа, а не произтичат от полагането на такава грижа. В този случай се прилага принципът *res ipsa loquitur* (обстоятелствата говорят сами за себе си) и тежестта на доказване се прехвърля върху ответника.

По правило ищецът или възискателят е длъжен да докаже чрез свидетелски показания всички факти, които подкрепят/обосновават иска му.

Съдът преценява доказателствата и постановява решение в съответствие със заключенията от преценката на фактите по делото. Ако по дадено дело съдът не може да формира заключение относно определен факт, който е важен за установяване на обосноваването на иска, предявеният от съответната страна иск, основаващ се на този факт, се отхвърля.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Съществуват определени факти, които не е необходимо да се доказват с помощта на доказателства. Тук се включват някои факти, които се считат за несъмнени и общоизвестни, като може да се приеме, че те са „служебно известни“ на съда. Такива са например фактите, свързани с мерните единици, парични въпроси, календарния цикъл и часовата разлика между отделните държави. Други примери са факти, които са общоизвестни и за които се приема, че могат да бъдат изведени на основата на човешкия опит, като нарастването на броя на пътните произшествия, проблемите, с които се сблъскват вдовиците с непълнолетни деца и т.н. Същото се отнася за фактите от областите на историята, природните науки и географията, които са общоизвестни и не е необходимо да се доказват посредством представяне на доказателства.

Наред с горното в някои случаи са въведени правни презумпции. Понятието „презумпция“ означава заключение, което може или трябва да се направи, когато са доказани определени факти. Презумпциите са оборими или необорими.

Необоримите презумпции са установени със закон и не могат да бъдат опровергани въз основа на доказателства. Необорими презумпции се срещат рядко. Пример за такава презумпция се съдържа в член 14 от Наказателния кодекс, където е предвидено, че се приема, че дете на възраст до 14 години не носи наказателна отговорност за своите действия или бездействия. Оборимите презумпции са много по-чести. Те могат да бъдат опровергани въз основа на доказателства. Например приема, се че дете, родено в законен брак, е от съпруга на майката, освен ако бъде доказано обратното.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Степента на доказване по граждански дела почива на т.нар. „баланс на вероятностите“. Казано по друг начин, съдът приема, че даден факт е доказан, ако въз основа на преценката на доказателствата може да заключи, че е по-вероятно фактът да е настъпил, отколкото да не е настъпил.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В гражданските производства страните по делото определят по своя преценка какви свидетелски показания да представят на съда. Всяка от страните призовава свидетелите, за които счита, че ще подкрепят нейната позиция. Съдът няма правомощието да призовава свидетели по своя инициатива без съгласието на страните.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Процедурата е опростена. Страната, която желае да призове свидетел, подава до съда искане за издаване на призовка. Въз основа на искането съдът издава призовка, която се връчва на свидетеля. Всяко лице, което е призовано по този начин да свидетелства, е длъжно да се яви пред съда на датата и часа, посочени в призовката.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

В повечето случаи при постъпило искане от страна по делото съдът издава призовка за свидетел. Издаването на такава призовка може да бъде отказано по изключение в редки случаи, ако съдът прецени, че искането е необосновано и представлява злоупотреба със съдопроизводството.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Предвидени са два вида доказателствени средства: устни свидетелски показания, дадени пред съда, и писмени или документални доказателства, които се представят на съда под формата на документи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Няма изрични правила за събирането на доказателства чрез разпит на вещи лица. Страната, която представя доказателствата, следва да прецени дали вещото лице ще представи своето становище лично или то ще бъде предоставено в писмена форма.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Няма общи правила, съгласно които някои видове доказателства са по-достоверни, надеждни или убедителни от други видове доказателства. Съдът преценява всички доказателства, представени от страните в рамките на процеса, в светлината на конкретните обстоятелства по делото.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не, няма такива правила.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Когато на дадено лице е връчена призовка да се яви пред съда, за да свидетелства, съгласно закона то е длъжно да свидетелства. Неявяването пред съда или изричният отказ от свидетелстване се счита за неуважение към съда и се наказва съгласно закона.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелите нямат право да отказват да свидетелстват. В изключителни случаи обаче свидетелите могат да откажат да отговорят на определени въпроси или да предоставят определени документи, като се позоват на съществуваща привилегия, например изискване за професионална тайна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Вж. отговора по буква а) по-горе.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всички лица могат да дават показания във всички граждански производства, освен ако съдът прецени, че поради млада възраст, умствено увреждане или друга подобна причина дадено лице не е в състояние да осъзнае своето задължение да казва истината, да разбира отправените към него въпроси или да дава рационални отговори на тези въпроси (в съответствие с член 13 от Закона за доказателствата).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се разпитват в рамките на основния разпит от страната, която ги е призовала. След приключването на основния разпит свидетелите се подлагат на разпит от другата страна. Накрая съдът може да зададе въпроси, когато счита, че е необходимо някои елементи да бъдат допълнително изяснени.

Разпит на свидетел чрез телеконферентна връзка или други технически средства се допуска, когато явяването на свидетеля пред съда е невъзможно, при условие че съдът може да осигури необходимите технически средства. Конкретните условия, при които може да бъде допуснат този начин на свидетелстване, зависят от специфичните обстоятелства по делото.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателствата, събрани в нарушение на закона и на гарантираните от конституцията права, не се допускат за разглеждане по делото и съдът не може да се позовава на тези доказателства. Типичен пример за недопустими доказателства е противозаконният запис на личен разговор.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявление на лице, което е страна по делото, се счита за доказателство. Фактът, че такова изявление е направено от лице, което има пряк интерес от изхода на делото, е едно от многобройните обстоятелства, които съдът трябва да вземе предвид, когато преценява съвкупността от всички доказателства.

Последна актуализация: 13/05/2019

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.